

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
імені О.М. Бекетова

Кафедра Водопостачання водовідведення та очистка води

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету ІЕМ

(Ткачов В.О.)

(підпис)

(ПІБ)

09

2014 року

М.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Бурова справа

галузь знань 0601 «Будівництво і архітектура»

напрямок підготовки 6.060101 «Будівництво»

Фахове спрямування «Водопостачання та водовідведення»

факультет Інженерної екології міст

2014 – 2015 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

Робоча програма

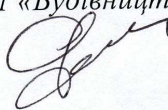
Бурова справа

для студентів

за напрямом підготовки

6.060101 «Будівництво»

Розробники: Ст. викладач Яковенко М.М.

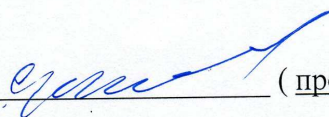

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри
Водовідведення і Очистки Води

Водопостачання

Протокол від “28” 08 2014 року № 1

Завідувач кафедри

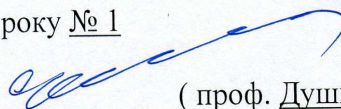

(проф. Душкін С.С.)

Робочу програму схвалено на засіданні випускової кафедри
Водопостачання та водовідведення і очистки вод

Протокол від “ 28 ” 08 2014 року № 1

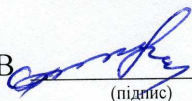
Завідувач випускової кафедри

(проф. Душкін С.С.)

Програма відповідає формі Робочої програми навчальної дисципліни, що
затверджена Наказом по ХНУМГ ім. О.М. Бекетова від 24 лютого 2014 р. № 46-
01

Методист НМВ

(підпис)

(Солншук С.Н.)

(ПБ)

“ 12 ”

11

201 4 р.

© ХНУМГ ім. О.М. Бекетова , 2014 рік

© Яковенко М.М. , 2014 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників ↓↓↓	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів <u>2,5</u>	За вибором	Рік (роки) підготовки	
		4-й	5-й
		Семестр(и)	
		8-й	9-й
Загальна кількість годин – 90	Галузь знань 0601 «Будівництво і архітектура» Напрям підготовки <u>6.060101 «Будівництво»</u>	Лекції:	
		30 год.	6 год.
Модулів – 1		Практичні, семінарські*:	
		15 год.	6 год.
Змістових модулів (ЗМ) – 3		Лабораторні:	
		-	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	<u>Професійне спрямування</u> <u>«Водопостачання та водовідведення»</u>	Самостійна робота:	
		45 год.	78 год.
		Індивідуальні завдання:	
		18 год.	18 год.
Індивідуальне (науково-дослідне) завдання (ІЗ) <u>РГЗ</u> Проектування конструкції свеодловини	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	Вид контролю:	
		екзамен 8 семестр	екзамен 9 семестр

Кількість годин аудиторних в загальному обсязі дисципліни становить:

для денної форми навчання – 50%

для заочної форми навчання – 7%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни - вивчення основ теорії руйнування гірських порід при бурінні, конструкції, ділянка використання і експлуатації механізмів призначених для буріння свердловин на воду

Завдання що мають бути вирішені в процесі викладення дисципліни, є теоретична і практична підготовка студентів з таких питань:

- вивчення основних принципів роботи машин і механізмів при бурінні свердловин;
- засвоїти принципи інженерних розрахунків аналізу технічних характеристик і вибору раціональних бурових машин для буріння свердловин;
- ознайомлення з особливостями облаштування і експлуатації бурових установок з урахуванням питань екології та техніки безпеки при монтажі та експлуатації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- сучасні методи буріння свердловин;
- питання, пов'язані з технологією буріння свердловин;
- нормативні документи з питань технології буріння свердловин;
- правові питання, пов'язані з технології і екології буріння свердловин.

вміти:

- вибрати і застосувати бурильні машини і механізми для буріння свердловин;
- зробити інженерні розрахунки і вибрати насосне обладнання;
- дати оцінку роботи насосного обладнання і експлуатації свердловини;

мати компетентності:

готовність виконувати розрахунки свердловини, вибирати спосіб буріння, складати конструкцію свердловини, здатність проводити розрахунок фільтра, володіти технікою безпеки при монтажі та обслуговуванні свердловин

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. Бурова справа

Змістовий модуль 1. Загальні відомості про гідрогеологію, бурову свердловину та фізико-механічні властивості порід.

Тема 1. Загальні відомості про гідрогеологію

- основні питання
- класифікація підземних вод
- гранулометричний склад ґрунтів
- фільтраційні властивості порід

Тема 2. Бурова свердловина

- свердловина і її елементи
- положення свердловини в земній корі
- класифікація свердловин за призначенням
- сутність і схема процесу буріння свердловин

Тема 3. Фізико-механічні властивості гірських порід

- фізико-механічні властивості гірських порід, класифікація і характеристика за положенням
- характеристика гірських порід за ступенем в'язкості
- міцність гірських порід
- твердість гірських порід і їх абразивність, класифікація порід за буримістю і стійкістю
- види руйнувань гірських порід при механічних способах буріння
- руйнування порід при бурінні твердими коронками і алмазними бурами
- руйнування порід при ударно-обертальному бурінні
- поняття про буровий інструмент і технологічні режими буріння

Тема 4. Ударно-канатне буріння

- сутність і схема установки
- умови застосування
- буровий інструмент

- обсадні труби
- технологія ударно-канатного буріння

Тема 5. Шнекове буріння

- загальні відомості
- буровий інструмент
- технологія буріння

Змістовий модуль 2. Методи буріння свердловин і їх класифікація

Тема 6. Колонкове буріння

- сутність і схема установки
- переваги і область застосування
- буровий інструмент
- обсадні труби і колони. Елементи розрахунку
- бурові труби і колони

Тема 7. Бурові промивочні рідини

- призначення і схема промивання.
- промивні рідини.
- якість промивних рідин.
- глини і глинопорошки.
- хімічна обробка промивних рідин.
- організація глинистого господарства.

Змістовий модуль 3... Обладнання свердловин на воду та їх експлуатація

Тема. 8. Гідравлічні характеристики свердловин для води

- статичний рівень
- динамічний рівень
- дебіт
- питомий дебіт

Тема. 9. Фільтри та обладнання ними свердловин

- розкриття водоносних горизонтів
- конструкція водоприймальної частини
- типи і конструкції фільтрів

- вибір і розрахунок фільтрів
- установка фільтрів

Тема. 10. Експлуатація водяних свердловин

- методи наладки свердловин
- заїлювання свердловин і боротьба з ним
- проникнення води з затрубного простору і боротьба з ним

Тема 11. Техніка безпеки при монтажі та обслуговуванні водяних свердловин і водопідйомників

- монтаж свердловинних насосів.
- обслуговування свердловинних насосів.
- вибухові роботи.
- робота з соляною кислотою.
- експлуатація павільйону над водяною свердловиною.
- перша допомога при пораненні.
- перша допомога при ураженні електричним струмом.
- розслідування нещасного випадку та оформлення акта про нього.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. <u>Загальні відомості про гідрогеологію, бурову свердловину та фізико-механічні властивості порід.</u>												
Тема 1.	6	2				3	7					5
Тема 2.	7	3	1			3	6					5
Тема 3.	8	3	2			3	7	1	1			5
Тема 4.	9	3	2			4	8	1	1			6
Тема 5.	6	3				3	8					5
Разом за змістовим модулем 1	36	14	5			16	36	2	2			26
Змістовий модуль 2. <u>Методи буріння свердловин і їх класифікація</u>												
Тема 6.	9	2	3			3	9	1	1			8
Тема 7.	9	3	2			3	9	1	1			8
Разом за змістовим модулем 2	18	5	5			6	18	2	2			16
Змістовий модуль 3. <u>Обладнання свердловин на воду та їх експлуатація</u>												
Тема. 8.	4	2				2	3					3
Тема. 9.	4	3	2			1	6	1	1			6
Тема. 10.	5	3	2			1	4	1	1			4
Тема. 11.	5	3	1			1	5					5
Разом за змістовим модулем 3	18	11	4			5	18	2	2			18
Розрахунково – графічне завдання	18					18	18					18
Усього годин	90	30	15			45	90	6	6			78

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
Змістовий модуль 1. <i>Загальні відомості про гідрогеологію, бурову свердловину та фізико-механічні властивості порід.</i>		3	1
1	<i>Загальні відомості про гідрогеологію</i>	3	1
2	<i>Бурова свердловина.</i>	3	
3	<i>Фізико-механічні властивості гірських порід</i>	3	1
4	<i>Ударно-канатне буріння.</i>	4	1
5	<i>Шнекове буріння</i>	3	1
Змістовий модуль 2. <i>Методи буріння свердловин і їх класифікація</i>		3	1
6	<i>Колонкове буріння</i>	3	1
7	<i>Бурові промивочні рідини</i>	2	1
Змістовий модуль 3. <i>Обладнання свердловин на воду та їх експлуатація</i>		2	
8	<i>Підготовка сважин до експлуатації</i>	2	
9	<i>. Фільтри та обладнання ними свердловин</i>	2	
	<i>Разом</i>	15	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
Змістовий модуль 1. <i>Загальні відомості про гідрогеологію, бурову свердловину та фізико-механічні властивості порід.</i>		3	5
1	<i>Загальні відомості про гідрогеологію</i>	3	5
2	<i>Бурова свердловина.</i>	3	5
3	<i>Фізико-механічні властивості гірських порід</i>	3	5
4	<i>Ударно-канатне буріння.</i>	4	6
5	<i>Шнекове буріння</i>	3	5
Змістовий модуль 2. <i>Методи буріння свердловин і їх класифікація</i>		3	5

6	Колонкове буріння	3	8
7	Гідравлічні характеристики свердловин для води	3	8
Змістовий модуль 3. Обладнання свердловин на воду та їх експлуатація		2	3
9	Фільтри та обладнання ними свердловин	1	6
10	Експлуатація водяних свердловин	1	4
11	Техніка безпеки при монтажі та обслуговуванні водяних свердловин і водопідйомників	1	5
12	Розрахунково – графічне завдання	18	18
	Разом	45	78

12. Розрахунково – графічне завдання (РГЗ)

Розрахунково-графічна робота – «Проектування конструкції свердловини»

РГР надає можливість втілити теоритичні знання і запроектувати конструкцію свердловини і має наступній зміст:

1. Вибір насосного обладнання і визначення експлуатаційного діаметра свердловини;
2. Вибір засобу буріння;
3. Конструкція свердловини;
4. Вибір та розрахунок фільтру.

Кількість годин - 18

15. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточна і семестрова атестація та самостійна робота												Підсумковий контроль (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3				РГЗ		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		30%	100%
20					10		20				20		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики, диф. заліку	для заліку	
90-100	відмінно	зараховано	A
82-89	добре		B
74-81			C
64-73	задовільно		D
60-63			E
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	F _x
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Методичне забезпечення

Методичні вказівки до практичних занять, РГЗ та самостійної роботи з курсу «Бурова справа» для студентів 4-5 курсу денної та заочної форми навчання фахової спрямованості **«Водопостачання та водовідведення»**.

16. Рекомендована література

Базова

1. Вадецкий В. Бурение нефтяных и газовых скважин / В. Вадецкий. - М: Академия, 2003.-253 с.
2. Беленьков А.Ф. Экономика геолого-разведочных работ: Учебно-методический комплекс / А.Ф.Беленьков. - Новосибирск: НГАЭиУ, 2004. 120 с.
3. Коршак А.А. Основы нефтегазового дела / А.А. Коршак, А.М. Шаммазов.- 2-е изд., доп. и испр. - Уфа: ДизайнПолиграфСервис, 2002.-259 с.
4. Тугай А.М., Орлов В.О., Шадура В.О. Буріння свердловин для водопостачання.- Рівне: РДГУ, 2000.-140 с.
5. Орлов В.О., Назаров С.М., Шадура В.О. Проектування водозабірних споруд: Навч. Посібник.-Рівне: УДУВГП.-2002.-128 с.
6. Карибов М.М. Сбор, промысловая подготовка продукции скважин: Учеб. Пособие / М.М. Карибов, О.А. Гумеров. - Уфа: Изд-во УГНТУ, 2003. 294 с.

7. Буровое оборудование: Справочник. / Т.1. - М: Недра, 2000.-698 с.
8. Гайворонский А.А. Крепление скважин и разобщение пластов / Гайворонский А.А., Цыбин А.А. - М.: Недра, 1993.-265 с.
9. Башкатов Д.Н. Прогрессивная технология бурения гидрогеологических скважин / Башкатов Д.Н. . - М.: Недра, 1992.-456 с.

17. Інформаційні ресурси

1. Цифровий репозиторій ХНАМГ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua>

Аркуш актуалізації

Робоча програма навчальної дисципліни
за напрямом / спеціальністю підготовки
(залишіть потрібне)

Бурова справа
(назва)
6.060101 «Будівництво»

на 201 /1... навч. рік переглянута та затверджена "Без змін"

Завідувач кафедри _____
(на якій розроблена робоча програма)

_____ (проф Душкин С.С.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 201 року

Декан факультету _____
(за належністю напрямом / спеціальності)

М.П.

Зав. випускової кафедри _____
(за належністю напрямом / спеціальності)

_____ (проф Душкин С.С.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 201 року

_____ (Ткачов В.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 201 року

на 201.../1... навч. рік переглянута та затверджена "Без змін"

Завідувач кафедри _____
(на якій розроблена робоча програма)

_____ (проф Душкин С.С.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 201 року

Декан факультету _____
(за належністю напрямом / спеціальності)

М.П.

Зав. випускової кафедри _____
(за належністю напрямом / спеціальності)

_____ (проф Душкин С.С.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 201 року

_____ (Ткачов В.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 201 року

на 201.../1... навч. рік переглянута та затверджена "Без змін"

Завідувач кафедри _____
(на якій розроблена робоча програма)

_____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 201 року

Декан факультету _____
(за належністю напрямом / спеціальності)

М.П.

Зав. випускової кафедри ВВ и ОВ
(за належністю напрямом / спеціальності)

_____ (проф Душкин С.С.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 201 року

_____ (Ткачов В.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ _____ ” _____ 2014 року